

Тетерук Р. Формування мотивації професійного самовдосконалення магістрів у процесі загальнопедагогічної підготовки *Актуальні проблеми підготовки сучасного педагога: теорія, історія, практика* [Електронний ресурс] : зб. матеріалів XIV Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф. (м. Умань, 23 листопада 2023 р.) Умань, 2023. С.92-98.

<https://fspo.udpu.edu.ua/laboratoriia-pedahohichnoi-kompetentn/>

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ МАГІСТРІВ У ПРОЦЕСІ ЗАГАЛЬНОПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

З огляду на безперечну актуальність проблеми формування мотивації професійного самовдосконалення магістрів у процесі загальнопедагогічної підготовки

хотів би свій виступ розпочати з відповіді на питання: «Що лежить в основі мого інтересу до заявленої теми?»

Перший аргумент проявляється в таких мудрих висловах: «людина, яка не займається власним особистісним і професійним самовдосконаленням і ніяк до цього себе не мотивує, не зможе забезпечити собі надійного майбутнього як в особистісному, так і в професійному плані»; «удосконалювати себе – це всеодно що пливати проти течії, зупинишся – тебе вмить віднесе назад».

Аргумент другий. Мені хотілось розібратись, що саме дає поштовх і спонукає до професійного самовдосконалення, за яким *алгоритмом*, за якою *логікою* здійснюється цей процес на практиці; які *чинники* сприяють його успішності; які *перешкоди* і чому виникають на цьому шляху і як *долати* ці перешкоди.

Третій аргумент. Оскільки моя спеціальність «Освітні, педагогічні науки», мені цікаво було проаналізувати потенційні можливості освітнього процесу в цілому і загальнопедагогічних дисциплін зокрема щодо мотивації професійного самовдосконалення майбутніх викладачів ЗВО.

Четвертий аргумент. Працюючи над аналізом психолого-педагогічної літератури, мені було важливо паралельно *приміряти* напрацювання науковців стосовно мотивації професійного самовдосконалення до власної особистості, здійснити самоаналіз і сформувані власну професійну траєкторію особистісного і професійного самовдосконалення.

В цілому ці аргументи мене переконали у важливості і актуальності обраної теми дослідження, в необхідності задіяння внутрішніх механізмів саморозвитку. Переконали у тому, що виховання стає логічно завершеним процесом лише тоді, коли виходить на *само*, тобто на рівень свідомого керування своєю діяльністю та поведінкою, коли здобувач вищої освіти стає повноправним суб'єктом власного самоудосконалення як особистісного, так і професійного.

В цьому контексті особливий інтерес у нас викликали ідеї представників гуманістичної парадигми виховання (Маслоу, Роджерс, Сухомлинський), їх твердження про те, що мета виховання повинна полягати в тому, щоб навчити людину творити себе як особистість і професіонала. А також ті наукові засади професійного самоудосконалення і самовиховання, що знайшли своє відображення у численних працях вітчизняних психологів та педагогів: М. Барчій, Л. Баженова, О. Главацька, А. Калініченко, В. Каплінський, С. Карпенчук, В. Леві, В. Оржеховська, М. Постолук, В. Синельников, М. Сметанський, В. Сухомлинський, З. Удич,

І. Шиманович та ін.

Робота над темою була корисною в тому плані, що нам вдалось на основі узагальнення психолого-педагогічної літератури, спостережень та аналізу практики чітко визначити *алгоритм, логіку*, за якою здійснюється мотивація професійного самовдосконалення на практиці. Це дотримання поетапності таких кроків: *внутрішній інтерес* до самовдосконалення, який є початком внутрішньої активності, поштовхом до неї; мотив *потреби*, в яку переходить інтерес; мотив *бажання* займатись професійним самовдосконаленням, яке стає джерелом внутрішньої активності; далі – *прийняття рішення*; здійснення адекватної *самооцінки*, що сприяє чіткому визначенню мети самовдосконалення, котра стає компасом, який у правильному напрямку скеровує наші дії; далі *програма* подальшої діяльності з самовдосконалення; *активізація вольових зусиль* для успішної реалізації програми і подолання перешкод, що стають на цьому шляху. І насамкінець, систематичність, постійність та регулярність дій.

Об'єктом нашого дослідження стала професійно-педагогічна підготовка викладача ЗВО, зокрема загальнопедагогічна, а предметом – педагогічні умови, які сприяють мотивації до професійного самовдосконалення майбутнього викладача.

Мета дослідження полягала в теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці ефективності педагогічних умов мотивації професійного самовдосконалення майбутніх викладачів ЗВО. Її досягнення передбачало виконання таких завдань: здійснити аналіз психолого-педагогічної літератури з проблем мотивації та професійного самовдосконалення майбутніх викладачів ЗВО; визначити та обґрунтувати методологічні підходи професійного самовдосконалення майбутніх викладачів ЗВО; виокремити та охарактеризувати критерії, рівні і провести відповідну діагностику мотивації професійного становлення майбутніх викладачів та проінтерпретувати отримані результати дослідження; визначити педагогічні умови мотивації професійного самовдосконалення майбутніх викладачів і здійснити експериментальну перевірку їх ефективності.

З цією метою ми використовували комплекс взаємопов'язаних теоретичних та емпіричних методів: аналіз, порівняння й узагальнення наукових джерел із досліджуваної проблеми для з'ясування сутності поняття «мотивація професійного самовдосконалення майбутніх викладачів ЗВО», розробки критеріїв і рівнів професійного самовдосконалення, обґрунтування педагогічних умов його ефективності; спостереження, бесіди, анкетування й експертні оцінки, які застосовувались із метою діагностування рівня мотивації професійного самовдосконалення майбутніх викладачів; формувальний експеримент: з метою перевірки ефективності педагогічних умов мотивації професійного самовдосконалення майбутніх викладачів; методи математичної статистики, спрямованих на опрацювання отримані даних і встановлення кількісних залежностей між досліджуваними явищами і процесами.

Передбачається, що науковою новизною дослідження стане теоретичне обґрунтування й експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов мотивації професійного самовдосконалення майбутніх викладачів ЗВО: 1) забезпечення інтересу до особистісного і професійного самовдосконалення через удосконалення традиційних та використання інноваційних методів, 2) створення професійно орієнтованого освітнього середовища, 3) спрямування освітньої діяльності на професійне самовдосконалення через поєднання формальної та неформальної освіти; а також визначення його етапів, критеріїв і рівнів,

виокремлення особливостей особливостей мотивації професійного самовдосконалення майбутніх викладачів.

Практична значущість отриманих результатів дослідження передбачає можливість реалізації в загальноосвітніх школах та закладах вищої освіти розробленої, теоретично обґрунтованої й експериментально перевіреної методики формування мотивації професійного самовдосконалення майбутніх викладачів ЗВО та впровадження в освітній процес практичних рекомендацій.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури та практики підготовки майбутніх викладачів в процесі дослідження нами було визначено чотири критерії мотивації професійного самовдосконалення майбутніх викладачів ЗВО: 1) власне мотиваційний, який визначає ступінь прояву професійно значущих потреб, інтересів та мотивів на основі таких показників: наявність мотивації виконувати професійні обов'язки, інтерес до професійної діяльності, потреба та бажання працювати за обраним фахом, бажання досягати успіху у професії; 2) когнітивний критерій допомагає визначати прояв динаміки в оволодінні знаннями з фахових дисциплін; 3) діяльнісний критерій показує динаміку розвитку здобутих знань та компетентностей; 4) особистісний критерій відображає ступінь сформованості особистісних якостей. У сукупності всі чотири давали змогу оцінити рівень мотивації професійного самоудосконалення (емпіричний, адаптивний, рефлексивний, системний).

Успішній мотивації професійного самовдосконалення сприятимуть, на наш погляд, визначені і обґрунтовані педагогічні умови: 1) забезпечення внутрішньої мотивації особистісного і професійного самовдосконалення через удосконалення традиційних та використання інноваційних методів; 2) створення професійно орієнтованого освітнього середовища; 3) спрямування освітньої діяльності на професійне самовдосконалення через поєднання формальної та не формальної освіти.

Перспективними напрямками подальших наукових досліджень з цієї проблеми є формування на основі самовдосконалення позитивного іміджу викладача ЗВО; вивчення потенційних можливостей ефективних форм організації навчальної діяльності магістрантів, спрямованих на посилення мотивації їхнього професійного зростання в умовах фахової підготовки.

Список використаних джерел:

1. Дамзін О. В. Проблема становлення майбутнього вчителя фізичної культури як особистості та педагога-професіонала в контексті історії і сьогодення. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія.* 2022. Випуск 72. С. 27-38.
2. Каплінський В. В. Розвиток відповідального ставлення до самовиховання в майбутнього педагога як фактор професійного становлення. *Наукові інновації та передові технології. Серія: Педагогіка.* Київ, 2022. Вип. 11(13). С 315-321.
3. Каплінський В. В., Дамзін О. В. Загальнопедагогічні компоненти особистісно-професійного становлення фахівців з фізичного виховання та формування відповідального ставлення до їх набуття (кін. ХХ – поч. ХХІ ст.). *Вісник науки та освіти. Серія: Педагогіка.* 2023. № 1(7) 2023. С. 480-492.
4. Каплінський В. В., Хникін О. В. Роль особистості викладача у зміцненні мотивації професійно-особистісного розвитку здобувачів вищої освіти. *Українська полоністика. Житомир. Wydgoszcz, 2021. Вип. 19.*
5. Тетерук Р. О. Загальнопедагогічна компетентність як результат загальнопедагогічної підготовки магістрів педагогічних університетів. *Achievements of 21st Century Scientific Community: Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Internet Conference, September 14-15, 2023. FOP Marenichenko V.V., Dnipro, Ukraine. P.442-445.*
6. Тетерук Р. О. Секрети педагогіки викладача, що спонукає до самовиховання. Педагогічний пошук: Зб. матер. наук. інтернет-конференції Вінницького державного педагогічного університету ім. Михайла Коцюбинського «Перспективні напрямки модернізації навчання, виховання, професійної підготовки». Вип. 12. Вінниця, Твори, 2021. С.160 – 164.
7. Яблоков С.В., Каплінський В.В., Тетерук Р.О. Загальнокультурна компетентність майбутнього учителя як складова його педагогічної культури. Особистісно-професійний розвиток майбутніх фахівців: діалог зі стейкхолдерами:

монографія/ Упорядники: Акімова О.В., Фрицюк В. А. Вінниця: ТОВ «Друк», 2021.
С. 370 – 387.

Науковий керівник:
доктор педагогічних наук, професор Каплінський В. В.